

**UNIVERSITATEA „BABEȘ - BOLYAI” CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI GESTIUNEA
AFACERILOR**

Rezumatul tezei de doctorat:

**ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII
FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ**

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Trenca Ioan

Doctorand:

Condea Bogdan-Virgil

Cluj-Napoca

– 2014 –

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CUPRINS

INTRODUCERE

CAP. 1. ACQUISUL COMUNITAR PRIVIND IMPOZITAREA ȘI IMPERATIVUL ARMONIZĂRII FISCALE

1.1. Fiscalitatea comunitară în sensul și litera tratatului de bază

1.2. Armonizarea fiscală în slujba pieței unice comunitare

1.2.1. Infernul și paradisul fiscal. Competiția fiscală și necesitatea alinierii legislației fiscale naționale la acquisul comunitar

1.2.2. Necesitatea, strategia, câmpul și soluțiile alternative de armonizare

1.3. Armonizarea impozitelor indirecte

1.3.1. Chestiuni preliminare

1.3.2. Armonizarea TVA

1.3.3. Armonizarea accizelor

1.4. Armonizarea impozitelor directe

1.5. Armonizarea - un proces încheiat?

Cap. 2. IMPACTUL CRIZEI FINANCIARE GLOBALE ASUPRA FISCALITĂȚII ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

2.1. Reformarea sistemului de TVA

2.2. Modificarea accizelor după criza economică

2.3. Impactul crizei economice asupra impozitului pe profit

2.4. Evoluția deficitului bugetar și a datoriei publice în statele membre UE

2.4.1. Analiza deficitului bugetar

2.4.2. Analiza datoriei publice

CAP. 3. TENDINȚA SPRE COORDONAREA ȘI GUVERNANȚA FISCALĂ ÎN UE

3.1. Necesitatea unei noi guvernante fiscale în UE

3.2. Pactul de stabilitate și creștere

3.3. Semestrul European

3.4. Pachetul celor șase acte legislative

3.5. Compactul Fiscal

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

3.6. Uniunea fiscală

3.7. Direcții și tendințe ale politicii fiscale actuale în UE

Cap. 4. IMPOZITAREA CONSUMULUI SUB IMPACTUL ARMONIZĂRII. EVIDENȚE EMPIRICE

4.1. Impozitul pe consum - instrument fiscal nedistorsionar

4.2. Impozitarea consumului în cadrul modelelor de stat al bunăstării

4.2.1. Modelul Nordic

4.2.2. Modelul Continental

4.2.3. Modelul Mediteranean

4.2.4. Modelul Liberal

4.2.5. Modelul Estic

4.3. Evidențe descriptive în armonizarea impozitării consumului în UE

4.4. Modelarea econometrică a determinanților impozitului pe consum în contextul procesului de armonizare și coordonare fiscală

4.4.1. Analiza descriptivă și descrierea variabilelor

4.4.2. Metodologia cercetării

4.4.3. Rezultate empirice

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Anexe

Cuvinte cheie: armonizare fiscală, coordonare fiscală, guvernanță economică și fiscală, uniune fiscală, compact fiscal, devalorizare fiscală, semestrul european.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

INTRODUCERE

Pentru statele membre ale Uniunii Europene criza economico-financiară a adus consecințe greu de atenuat fără adoptarea unor măsuri fiscale atât la nivelul întregului spațiu european, cât și la nivelul sistemului fiscal al fiecărui stat în parte.

Armonizarea regimurilor fiscale a fost unul din obiectivele majore ale UE, încă de la înființarea acesteia, din 1957, deși a fost demarat în mod concret mult mai târziu. Necesitatea armonizării fiscale reprezintă o condiție esențială în vederea asigurării celor patru libertăți fundamentale: libera circulație a bunurilor, persoanelor, capitalurilor și serviciilor în spațiul comunitar. Procesul armonizării fiscale la nivelul UE a fost deosebit de anevoios întrucât, așa cum subliniau Tulai & Șerbu (2005: 132), problemele fiscale nu figurau printre scopurile Comunității stipulate în articolul 2 al Tratatului de bază de la Roma și nici în articolul 3 referitor la activitățile Comunității. Din 1957 de la Tratatul de la Roma și până în anul 2000 la Tratatul de la Nice, țările membre s-au opus în permanență transferului de suveranitate în materie fiscală. Nici până astăzi, în ciuda tentativelor de creare a unei eurotaxe, nu există încă un astfel de impozit comunitar, deși ideea aceasta este din nou de actualitate.

Păstrarea suveranității statale în politica fiscală a făcut ca procesul armonizării fiscale să se desfășoare destul de lent, progresele fiind modeste și limitate doar la anumite impozite, precum cele indirecte: TVA și accize. Debutul crizei economico-financiare a adus o nouă turnură în politica fiscală a statelor membre transformând acest proces al armonizării fiscale într-o tendință spre coordonare și guvernare fiscală având drept obiectiv reducerea deficitelor bugetare și relansarea economică în spațiul comunitar. Marcate de efectele crizei economice statelor europene au reacționat în mod similar prin ajustarea cheltuielilor publice și reducerea fiscalității asupra forței de muncă și, într-o măsură redusă, a impozitelor asupra capitalului.

Însă aceste măsuri s-au dovedit insuficiente și anul 2009 a marcat cele mai reduse venituri publice încasate la bugetele statelor membre după anul 2000. În contextul în care s-a dovedit că relansarea economică este destul de dificilă s-a impus necesitatea unor noi măsuri de politică

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

fiscală prin care să crească veniturile bugetare și fără a se descuraja redresarea economică. Marea majoritate a măsurilor fiscale au fost influențate însă de regimul politic, deși creșterea cotelor de TVA a fost un element comun pentru aproape toate statele membre.

În contextul crizei, deși procesul armonizării fiscale a fost oarecum pe un plan secund, s-a manifestat o anumită convergență a măsurilor fiscale adoptate, în special prin creșterea cotelor de impozitare asupra consumului și proprietăților. Impozitele pe proprietate nu sunt afectate de ciclul economic și nici nu afectează economia.

Conform acestor teorii multe țări au încercat o rebalansare a poverii fiscale dinspre forța de muncă spre consum și proprietăți. Măsurile care au vizat creșterea veniturilor bugetare au fost orientate în ultimii ani în special pe impozitele asupra consumului. În cadrul UE, cotele de TVA au fost destul de constante începând cu 2002 până la debutul crizei economice. În 2008 Portugalia a fost singura țară care a crescut cota de TVA, dar în următorul an alte șase state membre au făcut același lucru, urmând ca în 2010 alte opt state membre să-și majoreze cota standard și trendul a continuat și în anii următori.

Această lucrare abordează problematica armonizării și coordonării politicii fiscale din perspective multiple, începând de la rațiunile care stau la baza necesității acestor noi direcții de politica fiscală pentru spațiul Uniunii Europene și până la perspectivele viitoare privind sustenabilitatea finanțelor publice.

Actualitatea acestei teme este de necontestat în condițiile în care la nivelul Uniunii Europene criza financiară globală a acutizat problema datoriilor suverane iar statele membre au fost nevoite să aplice o serie de măsuri fiscale în vederea reducerii deficitului bugetar și a datoriilor publice care au atins apogeul ultimilor decenii . Aceste schimbări s-au impus și în sistemul fiscal românesc și efectele au fost resimțite în special prin majorarea unor cote de impozitare sau chiar introducerea unor noi impozite. Noua arhitectură a politicii fiscale din spațiul european a suferit numeroase transformări în ultimii ani, motiv pentru care ne-am propus în acest studiu o abordare amplă a noii guvernante fiscale la nivelul spațiului comunitar, marcată nu doar de procesul

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

armonizării fiscale, ci mai ales de tentația coordonării fiscale care vizează în principal realizarea unei stabilități fiscale și reducerea pe termen mediu și lung a datoriilor publice.

Studiul este orientat pe două planuri: unul la nivel teoretic, sintetizând aspecte definitorii a ceea ce înseamnă armonizarea și coordonarea fiscală și cel de al doilea plan încearcă să reflecte aspecte pragmatice prin surprinderea impactului armonizării și coordonării fiscale, manifestat în special prin evoluția cotei implicite de armonizare a consumului.

Anul 2008 a fost anul care a marcat un punct de cotitură în politica fiscală a statelor membre ale Uniunii Europene din multiple perspective. Impactul crizei economice s-a resimțit în principal prin drastica scădere a veniturilor fiscale pentru toate statele membre, fapt ce a dus la o creștere accelerată a deficitului bugetar și implicit a gradului de îndatorare. În acest context statele membre ale UE s-au văzut nevoite a adopta anumite măsuri bugetare prin care să reducă deficitul bugetar (creșteri ale unor impozite și reducerea anumitor cheltuieli publice).

Pe de altă parte se impunea necesitatea unor măsuri fiscale care să asigure o oarecare stimulare a activității economice prin acordarea unor scutiri sau reduceri fiscale astfel încât să se creeze anumite stimulente fiscale care să ajute la redresarea economică. Astfel că, politica fiscală se afla între două direcții aparent opuse, cu obiective diferite, dificil de realizat pe fondul procesului de armonizare – un proces continuu și încă nerealizat complet în spațiul UE.

Cercetarea pe care ne o propunem va urmări mai multe paliere de analiză a politicii fiscale din spațiul UE. Un prim palier va pune în evidență aspectele teoretico-legislative care marchează politica fiscală în acest context al procesului de armonizare derulat în special după criza economică. Realizarea unei asemenea analize se pretează la contextul actual marcat de cotituri importante ale direcțiilor de politică fiscală promovate de statele membre. Cele mai mari schimbări au avut loc în fiscalitatea indirectă, în special la TVA – impozitul la care s-au implementat și cele mai importante măsuri de armonizare. Un al doilea palier de analiză are în vedere impactul măsurilor fiscale asupra încasărilor de venituri, a reducerii deficitului bugetar și a datoriei publice. Vom încerca să evidențiem gradul în care măsurile aplicate s-au dovedit eficiente și au contribuit la o creștere a veniturilor bugetare.

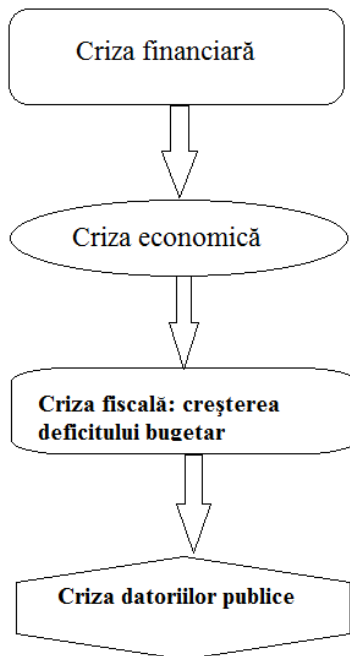
ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Un al treilea palier al analizei este analiza econometrică care va evidenția impactul variabilelor macroeconomice asupra impozitării consumului în contextul procesului de armonizare.

Principalul obiectiv al acestei lucrări este analiza noilor tendințe ale politicilor fiscale astfel încât să se identifice în ce măsură este urmată calea spre o uniune fiscală.

Ca o privire de ansamblu asupra tendințelor și schimbărilor ce au avut loc în politicile fiscale la nivelul UE, putem aprecia că perioada de după criza financiară din 2008 a fost cea mai tumultoasă și marcată de cele mai radicale măsuri fiscale adoptate atât în mod individual de către fiecare stat în parte, cât și la nivelul întregii uniuni. Toate aceste măsuri sunt justificate întrucât criza economico-financiară s-a transformat într-o criză fiscală manifestată prin creșterea deficitelor bugetare, ceea ce a dus la o criză a datoriilor suverane.

Figura nr.1. Evoluția crizelor actuale

Sursa: proiecția autorului

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

După anul 2008 asistăm la o reconstrucție a arhitecturii fiscalității la nivel european în vederea reșezării și consolidării politicilor fiscale pe noi fundamente de stabilitate.

În timp ce eforturile de consolidare a finanțelor publice s-au concretizat în reducerea deficitelor bugetare, multe state membre în prezent încă se confruntă cu provocări majore în a asigura o traiectorie economică sustenabilă pe termen lung prin care să se asigure creșterea economică și locuri de muncă.

Politica fiscală este o fașetă importantă a sustenabilității economice și poate asigura un cadru favorabil stimulării competitivității și eficienței economice. În cadrul acestui studiu vom face o analiză a recentelor reforme fiscale pentru a identifica anumite tendinșe comune în statele membre în guvernanșa fiscală impusă prin direcșiiile trasate în contextul *semestrului european*.

Fiscalitatea statelor membre în ultimii ani a fost marcată de o continuă creșterea a presiunii fiscale prin implementarea unor măsuri care au vizat în principal creșteri ale fiscalității indirecte, dar au fost înregistrate și modificări în ce privește fiscalitatea directă și contribușiiile sociale.

Toate aceste considerente privind politica fiscală în spașiiul european stau la baza justificării acestei teme de cercetare și mai ales la fundamentarea actualității unei astfel de teme. Studiile realizate până în prezent nu au reușit să înglobeze atât evolușiiile anterioare crizei economico-financiare cât și evolușia ulterioară cu toate modificările apărute pe plan fiscal în spașiiul comunitar. Ca atare această cercetare este orientată astfel încât să ofere o imagine cât mai complexă a direcșiiilor urmate în politica fiscală a statelor membre și a tendinșelor care vor marca perspectivele fiscale viitoare. Ca imbolduri punctuale care au stat la baza cercetării de față pot fi menșionate clarificarea unor noi concepte care și-au făcut loc tot mai pregnant în actualele polemici privind tendinșele politicii fiscale precum: uniune fiscală, devalorizare fiscală, semestrul european etc.

Tematica armonizării fiscale este amplu tratată atât în literatura de specialitate autohtonă, cât și străină. Numeroase studii au evidenșiat mecanismul complex al procesului de armonizare privit

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

în mod global sau individualizat pe categorii de impozite. Astfel că, tema armonizării fiscale o regăsim tratată la autori români precum Minea (2002), Tulai și Șerbu (2005), Tulai (2007), Negrescu și Comănescu (2007), Nandra (2008), Tatoi (2008), Cuceu, (2009), Mara (2013).

În literatura străină studiile sunt și mai numeroase și abordează procesul armonizării atât pe plan conceptual, cât și dintr-o perspectivă empirică. Regăsim diverse definiții ale procesului de armonizare și tipologia acesteia la autori precum: Musgrave (1967), Hitiris (1994), Chetcuti (2001), Nerudova (2008), cât și argumente în favoarea necesității armonizării la James & Oats (1998). Conconi et al. (2008) prezintă diferite scenarii armonizare, iar autori precum Razin & Sadka (1991), Frenkel & co., (1991), Persson & Tabellini (1995), Turnovsky (1997) Rodrik & van Ypersele (2001), Fourçans (2006), Lenartova (2011) analizează implicațiile armonizării fiscale din perspectivă empirică bazându-se pe studii descriptive și econometrice.

În ce privește situația de după criza economică, în special criza datoriilor suverane și implicațiile acesteia regăsim aceste teme abordate în studii ale unor autori precum Tatiana Moșteanu (2008), Nickel, et al. (2010), Walker (2011), Thornton (2011), Molănescu & Aceleanu (2011), Călin (2008).

Guvernanța și coordonarea fiscală sunt mai puțin prezente în studiile de specialitate din țara noastră. Altar et al. (2012) realizează cea mai complexă analiză a noilor tendințe urmate în politica fiscală în spațiul comunitar și face o trecere spre aceste noi direcții care încep să prefigureze cadrul guvernanței fiscale. Pe plan internațional există studii recent apărute care oferă soluții pertinente pentru noile orientări fiscale în vederea realizării guvernanței fiscale și pot fi menționați autori precum Eyraud & Gomez (2012), Gerrit et al. (2013).

Conceptul de uniune fiscală și condițiile pe care le presupune sunt analizate încă de la începutul crizei economice și continuă să fie în centrul dezbaterilor științifice actuale întrucât reprezintă o preocupare continuă în sfera politică la nivelul guvernelor statelor membre. În această direcție sunt remarcate analizele realizate de către Feldstein (1997, 2012), Marzinotto et al (2011),

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Wolff (2012), Fuest & Peichl (2012), Mooij și Keen (2012), Dabrowski (2013), De Grauwe (2013).

Considerând acest stadiu al cunoașterii vom sintetiza **obiectivele cercetării**:

1. Analiza cadrului fiscal actual al țărilor membre UE. Această analiză va urmări elementele fiscale care s-au aflat pe traiectoria comună a statelor membre, elemente surprinse în cadrul procesului de armonizare fiscală, continuat cu o coordonarea fiscală. Contextul fiscal al UE marcat în prezent de guvernanță fiscală este caracterizat de noi tendințe și perspective pe care ne propunem să le evidențiem pe parcursul acestei lucrări pentru a delimita soluțiile eficiente în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice în cadrul statelor membre.

2. Analiza proceselor de armonizare și coordonare fiscală atât în mod individualizat, dar și prin prisma efectelor generate în evoluția cotelor de impozitare, a veniturilor încasate și a impactului asupra deficitului bugetar și a datoriei publice. Astfel că, ne propunem o abordare din perspective multiple asupra armonizării și coordonării fiscale pentru a surprinde corelațiile mediului fiscal cu evoluțiile macroeconomice.

3. Un alt obiectiv pe care îl considerăm că o condiție necesară a realizării acestui studiu este **delimitarea conceptuală a unor termeni** care au început să fie folosiți în teoria fiscală după debutul crizei economico-financiare. Aceste clarificări terminologice se impun în vederea **delimitării tendințelor viitoare spre care se îndreaptă politica fiscală la nivel european.**

4. Această lucrare acordă o importanță deosebită impozitării consumului. Aceste impozite se dovedesc tot mai utile instrumente ale politicii fiscale pentru statele membre ale UE. De departe TVA a fost cel mai eficient impozit în perioada de criză pentru reducerea deficitelor bugetare. De asemenea, eforturile armonizării au vizat cu precădere acest impozit și la nivelul statelor membre putem afirma că cel mai important impozit a devenit TVA. Așadar, analiza econometrică pe care dorim să o realizăm este centrată pe **identificarea determinantilor impozitării consumului**

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

pentru statele membre și măsura în care efectele armonizării s-au reflectat în evoluția veniturilor încasate.

Nu ne propunem punctarea în mod individualizat a fiecărui obiectiv în parte, ci vom integra aceste obiective în structura lucrării astfel că ele vor fi atinse pe tot parcursul studiului pe baza unor metode de cercetare descriptive (analiza legislației, analiza și sintetizarea dinamicii proceselor de armonizare și coordonare fiscală, analiza cotelor și a mecanismelor de aplicare a impozitelor, analiza și comentare tratatelor și acordurilor încheiate la nivel european) cât și metode de cercetare econometrice prin realizarea unor modelări pentru a identifica variabilele determinante în fiscalizarea consumului în statele UE, începând cu anul 1995 și în special pe perioada crizei economico-financiare din 2008.

Pornind demersul cercetării de la studiile realizate până în prezent, în primul, rând ne-am propus o sinteză a dinamicii evoluției politicii fiscale marcate de armonizarea fiscală, ulterior coordonarea fiscală și în prezent guvernanta fiscală. Evidențierea legăturii logice între aceste procese considerăm a fi gradul de noutate al lucrării, întrucât studiile anterioare realizează analize disparate ale celor trei procese. Alte elemente de noutate se vor regăsi în clarificările conceptuale aduse în privința elementelor care marchează guvernanta fiscală actuală la nivelul spațiului comunitar.

Caracterul de noutate al analizei empirice rezidă în folosirea cotei implicite de impozitare a consumului ca un proxy al cotei efective, cât și analiza descriptivă pe modele de stat al bunăstării.

Structura lucrării este condensată în cadrul a patru capitole, dintre care primele trei sunt concentrate pe o analiză teoretico-legislativă a armonizării și coordonării fiscale, iar ultimul capitol realizează o analiză empirică a efectelor procesului de armonizare asupra cotei implicite de impozitare a consumului la nivelul statelor membre ale UE.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Lucrarea se bazează pe o structură logică pornind de la abordarea procesului de armonizare fiscală în primul capitol, urmează în cel de al doilea capitol o amplă analiză a impactului crizei economice asupra fiscalității, după care în cel de al 3-lea capitol este prezentată perspectiva actuală asupra guvernanței fiscale în UE.

În primul capitol se face o sinteză a procesului de armonizare în spațiul Uniunii Europene prin evidențierea importanței și necesității armonizării în spațiul Uniunii Europene. Ca obiective ale acestui capitol menționăm analiza procesului de armonizare distinct pe categorii de impozite pentru a se evidenția realizările și așteptările viitoare în cazul statelor membre. De asemenea, sunt subliniate limitele acestui proces prin ecarturile existente între statele membre.

Țara noastră a făcut pași importanți în direcția armonizării fiscale pentru a se alinia la cerințele impuse de UE. Acest fapt s-a repercutat mai ales asupra prețurilor produselor plătite de consumatorii finali, care au înregistrat creșteri galopante. Din păcate aceste efecte sunt greu de suportat în condițiile în care nu s-a realizat concomitent și o creștere economică sustenabilă și o creștere a salariilor, iar criza financiară a accentuat și mai mult aceste efecte prin reducerea drastică a puterii de cumpărare.

Analiza realizează imaginea completă asupra procesului de armonizare a fiscalității indirecte în cazul TVA și a accizelor, cât și asupra tendințelor de armonizare în cazul fiscalității directe.

Capitolul al doilea are ca obiect de studiu analiza impactului crizei economico-financiare asupra contextului fiscal la nivelul UE, prin aducerea în prim plan a măsurilor fiscale care au dus la o amplă reformă în vederea depășirii crizei. Tot în acest capitol sunt analizate evoluțiile unor indicatori ai sustenabilității finanțelor publice – datoria publică și deficitul bugetar.

Obiectivele analizei acestui capitol sunt evidențierea modificărilor în cazul celor mai importante impozite (TVA, accize, impozit pe profit), impozite care intră și în sfera procesului de armonizare, astfel încât să se evidențieze impactul măsurilor aplicate atât în plan bugetar prin evoluția veniturilor încasate, cât și în plan economic și social prin efectele generate în economie.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Cea mai importantă reformă fiscală a avut loc în cazul TVA, marcată de o creștere generalizată în statele membre ale UE a cotelor standard și în foarte multe cazuri și a cotelor reduse. În cazul accizelor modificările sunt mai limitate ca amploare, dar trendul general este și în cazul acestora de creștere a cotelor aplicate. În cazul impozitării profitului măsurile sunt orientate în special în direcția acordării unor stimulente care să ajute la redresarea economică. Ultima parte a acestui capitol analizează efectele în plan bugetar a acestor măsuri prin evidențierea evoluției deficitului bugetar și printr-o amplă analiză a evoluției datoriei publice în statele membre ale UE. În ultimii ani s-a vorbit tot mai mult de o criză a datoriilor suverane în special în țările PIIGS (Portugalia, Italia, Irlanda, Grecia și Spania) întrucât nivelul datoriei publice a depășit 100% din PIB.

Un spațiu generos în economia lucrării este destinat capitolului 3 dedicat guvernancei și coordonării fiscale în UE. Obiectivele acestui capitol au fost orientate atât spre clarificarea unor noi concepte în materie fiscală care au fost tot mai mult folosite sau implementate de statele membre după anul 2008, cât și o analiză legislativă detaliată a măsurilor care au făcut obiectul pachetelor fiscale adoptate de către statele membre atât la nivel individual, cât și la nivel comunitar în direcția realizării unei guvernance fiscale care să asigure fundamentul unei sustenabilități a finanțelor publice pentru spațiul comunitar.

Un alt obiectiv major al acestui capitol este identificarea necesității unei uniunii fiscale care să asigure viitoarea existență a uniunii monetare și eliminarea riscurilor de îndatorare excesivă care amenință încă statele din zona Euro.

Ultimul capitol este orientat preponderent spre analize descriptive și empirice. Pentru realizarea analizei descriptive am apelat la analiza de tip cluster pentru statele membre acestea fiind grupate după modelele de stat al bunăstării. Principala variabilă care a făcut obiectul analizei a fost cota efectivă de impozitare a consumului cuantificată prin indicatorul cota implicită de impozitare a consumului considerat ca un proxy al cotelor efective de TVA și accize. Această cotă surprinde evoluția medie a cotelor de TVA și accize în contextul în care în cazul TVA se aplică cote diferențiate (cota standard, redusă, și super redusă) și în cazul accizelor cotele diferă în funcție de categoria de produs atât ca mod de aplicare cât și ca mărime. În analiza realizată am considerat

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

așadar cele cinci modele de stat al bunăstării: Nordic, Continental, Mediteranean, Liberal și Estic. Analiza este realizată atât în mod individual pentru fiecare model în parte pentru a surprinde caracteristicile comune ale statelor membre, cât și între modele pentru a surprinde principalele diferențe între acestea. O astfel de analiză reflectă mult mai obiectiv gradul de armonizare al fiscalității indirecte pentru fiecare model, ținând cont de particularitățile politicii fiscale destul de similare între țările din cadrul fiecărui model în parte.

Analiza empirică a identificat principalii determinanți ai impozitului pe consum și impactul acestora asupra cotei implicite de impozitare a consumului. În acest caz analiza s-a făcut pe baza tehnicii panelului, considerându-se grupul celor 27 de state membre, dar și subeșantioane ale acestora, respectiv cele 15 state – vechile state membre vizavi de noile state membre - NMS12. Din nou am ales această grupare a statelor pentru a evidenția particularitățile comune ale procesului de armonizare fiscală și a politicii fiscale caracterizate de anumite tendințe specifice.

Ipoteze testate:

I₁: cota implicită de impozitare a consumului este influențată în mod direct de rata creșterii economice;

I₂: efectele armonizării sunt mai pronunțate în noile state membre (întrucât cota efectivă nu este corelată cu variabile macroeconomice);

I₃: pe perioada crizei economice deficitul bugetar și datoria publică determină modificări ale cotei implicite de impozitare;

Pornind de la aceste ipoteze am construit ecuațiile modelului econometric incluzând variabilele macroeconomice și alternativ variabilele fiscale, care nu pot fi introduse simultan într-o ecuație pentru a evita multicolinearitatea.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Tabelul nr.1. Ecuțiile modelului

Metoda	Ecuatiile modelului	Ecuatii
Panel Least Square (Efecte fixe/aleatoare)	$ITC_t = \alpha_1 + \alpha_2 * dGDP_t + \alpha_3 * I_t + \alpha_4 * IP_t + \alpha_5 * UR_t + \alpha_6 * P_t + \alpha_7 * R_t$	(1)
Panel Least Square (Efecte fixe/aleatoare)	$ITC_t = \alpha_1 + \alpha_2 * dGDP_t + \alpha_3 * I_t + \alpha_4 * IP_t + \alpha_5 * UR_t + \alpha_6 * P_t + \alpha_7 * E_t$	(2)
Panel Least Square (Efecte fixe/aleatoare)	$ITC_t = \alpha_1 + \alpha_2 * dGDP_t + \alpha_3 * I_t + \alpha_4 * IP_t + \alpha_5 * UR_t + \alpha_6 * P_t + \alpha_7 * BD_t + \alpha_8 * DB_t$	(3)

Sursa: prelucrările autorului

În ce privește metodologia cercetării, aceasta a fost realizată în mai multe etape:

- analiza stadiului cunoașterii, ocazie cu care au fost evidențiate principalele studii pe această tematică și s-au sintetizat aspecte legate de politica fiscală, procesul armonizării fiscale și implicațiile acestuia în cadrul spațiului comunitar;
- analiza legislativă axată în special pe Directivele care reglementează armonizarea fiscală și tratatele încheiate la nivelul Uniunii Europene;
- studiul etapelor procesului de armonizare și a implicațiilor acestui proces la nivel bugetar;
- analiza cotelor de impozitare și a evoluției încasărilor din principalele impozite;
- modelarea econometrică a folosit tehnica panelului și estimările s-au bazat pe metoda celor mai mici pătrate.

Datele folosite în analiză au fost preluate și prelucrate de pe Eurostat, Comisia Europeană, AMECO, Banca Mondială, Ministerul Finanțelor Publice. Aria și spectrul de cercetare al tezei se axează pe tendințele politicii fiscale circumscrise obiectivelor de macrostabilitate pentru spațiul Uniunii Europene.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

CONCLUZII

Această lucrare a încercat să realizeze o radiografie a situației actuale a fiscalității în spațiul Uniunii Europene plecând de la premisele de armonizare fiscală și ajungând la noul cadru al guvernancei economice și fiscale realizate în prezent. Analiza teoretică, legislativă și empirică realizată în această lucrare gravitează în jurul fiscalității indirecte dintr-un motiv perfect justificat – dată fiind importanța impozitelor indirecte, în special TVA. În ultimele două decenii orientările la nivelul UE ca un întreg, dar și la nivelul statelor în mod individual au vizat măsuri legislative care să reglementeze armonizarea acestor impozite, iar în prezent măsuri prin care s-a asigurat o cale spre sustenabilitatea finanțelor publice și reducerea deficitelor bugetare.

Conceptul de coordonare fiscală a început a fi vehiculat la nivelul UE odată cu identificarea limitelor procesului de armonizare, mai precis când s-a constatat că o armonizare completă nu poate să fie realizată. De multe ori se confundă coordonarea fiscală cu armonizarea fiscală, delimitarea între cele două concepte este destul de clară, deși anumite obiective rămân comune ambelor procese. Armonizarea fiscală a fost realizată îndeosebi prin legislația specifică prin care s-a urmărit uniformizarea mecanismului de aplicare a unor impozite. Și în cazul coordonării fiscale avem anumite pachete legislative aprobate la nivelul UE, dar obiectivele nu sunt realizate prin intermediul anumitor tipuri de impozite, ci mai degrabă se dorește rezolvarea directă a unor probleme care preocupă guvernele statelor membre.

Direcțiile vizate în cadrul procesului de coordonare fiscală la nivelul EU fac obiectul unor continue preocupări ale guvernelor statelor membre:

- înlăturarea obstacolelor în cadrul pieței unice și crearea unor condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi și persoane fizice;
- evitarea dublei impuneri și a unor potențiale obstacole transfrontaliere pentru investițiile în UE;
- limitarea și prevenirea evaziunii fiscale;
- prevenirea concurenței fiscale dăunătoare.

Criza datoriilor suverane a adus noi priorități în politicile fiscale ale statelor membre, iar armonizarea fiscală nu s-a dovedit a fi un pilon care să asigure sustenabilitatea finanțelor publice

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

ale statelor membre, ca atare preocupările guvernelor s-au deplasat spre politici fiscale individuale primând astfel interesul național în defavoarea unor politici comune întrucât efectele crizei s-au resimțit în moduri și grade diferite în țările UE.

Criza datoriilor suverane a reprezentat un moment de adevăr pentru zona euro, întrucât a scos la iveală multe defecte ascunse și disfuncționalități ale arhitecturii economice în general, dar și în ce privește coordonarea fiscală și politicile de supraveghere a criteriilor de la Maastricht. Astfel că, reformele pentru reconfigurarea arhitecturii guvernantei economice și fiscale s-au impus ca singura soluție pentru depășirea crizei. Măsurile de reformă s-au axat cu precădere pe coordonarea fiscală și bugetară, cât și pe supraveghere și au fost introduse prin Semestrul european, Pachetul celor șase acte legislative și Pachetul celor două acte legislative, cât și Pactul Fiscal.

Coordonarea fiscală este considerată deosebit de importantă în contextual actual marcat de eforturile de consolidare a finanțelor publice, creșterea veniturilor bugetare și susținerea creșterii economice. Se impun acțiuni concertate la nivelul EU prin care să se compatibilizeze cele 28 de sisteme fiscale diferite și să se elimine diferențele care ar putea avea un impact negativ asupra pieței unice. Au fost luate inițiative legislative la nivelul UE în domenii deosebit de relevante pentru buna funcționare a pieței unice, cum ar fi impozitarea veniturilor din economii, impozitarea sectorului energetic cât și impozitarea profiturilor. Aceste măsuri vizează construirea unei politici fiscale adaptate la schimbările produse de contextul crizei economico-financiare și contribuie la o mai bună stabilitate a finanțelor publice.

Ultimii cinci ani au marcat pentru politica fiscală în spațiul UE o serie de schimbări și reforme impuse de contextul crizei. Analizând aceste reforme fiscale recente derulate în spațiul Uniunii Europene, se remarcă o nouă reorientare a politicii fiscale spre priorități precum crearea de noi locuri de muncă, creștere economică pe termen lung și echitate socială (prin protejarea grupurilor vulnerabile).

Contribuția acestei lucrări la domeniul de cercetare poate fi evidențiată prin atingerea obiectivelor de cercetare propuse astfel:

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

1. Cel mai important obiectiv de cercetare al acestei lucrări a fost *studierea cadrului fiscal actual la nivelul UE* marcat de efectele crizei economico-financiare. Acest cadru fiscal a fost remodelat de o serie de măsuri fiscale prin care statele membre au încercat să asigure sustenabilitatea fiscală. Lucrarea a încercat să evidențieze în ce măsură la nivelul statelor membre se poate identifica o politică fiscală convergentă și coordonată. Deși măsurile fiscale adoptate de fiecare stat în parte au fost în concordanță cu problemele specifice pot fi identificate direcții convergente (creșterea cotei de TVA, îmbunătățirea măsurilor administrative de reducerea a fraudei și evaziunii fiscale, reconsiderarea impozitării sectorului energetic) și eforturi comune în direcția asigurării unei bune guvernante fiscale la nivelul UE. Măsurile fiscale individuale au fost completate cu o serie de pachete legislative comune spațiului european care au venit în sprijinul asigurării disciplinei bugetare și implicit a reducerii deficitului bugetar și a datoriei publice.

2. Un alt obiectiv important a fost *analiza proceselor de armonizare și coordonare fiscală* și a implicațiilor acestora în arhitectura politicii fiscale actuale. În acest sens au fost evidențiate gradul și măsurile de armonizare pentru principalele impozite, cât și limitele acestor procese.

3. O serie de schimbări au apărut în legislația și practica fiscală inclusiv *concepte noi* cărora le-a fost alocat un spațiu amplu în cadrul lucrării în vederea clarificării și explicării lor (devalorizare fiscală, cheltuieli fiscale, semestrul european, guvernanta fiscală). Am tratat aceste concepte încercând să le clarificăm, dar și să le delimităm rolul și impactul asupra tendințelor prezente și viitoare ale sistemelor fiscale ale statelor membre UE.

O altă problematică de actualitate este conceptul de *uniune fiscală* și în ce măsură reprezintă o soluție pentru viitorul Uniunii Europene. Am trasat o minuțioasă radiografie a principalelor tendințe ale sistemelor fiscale pentru a indentifica în ce măsură se regăsesc repere concrete în direcția unei posibile *uniuni fiscale*.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

4. *Abordarea descriptivă și empirică a determinanților impozitării consumului* pentru statele membre ale UE este un alt obiectiv atins în ultimul capitol al lucrării pe baza modelării econometrice realizate.

Toate aceste obiective pot fi considerate ca elemente de noutate ale lucrării și reprezintă un aport științific în studierea și înțelegerea tendințelor actuale și viitoare ale politicii fiscale în spațiul UE.

Sistemele fiscale ale statelor membre prin reformele adoptate în ultimii ani tind să devină mai eficiente, să asigure competitivitatea economică și echitatea socială, dar încă mai sunt pași importanți pentru a atinge pe deplin aceste obiective. Deficitele mari înregistrate de multe din statele membre după criza economică au fost atenuate în special prin creșterea cotelor de impozitare și a bazelor de impozitare, fără să se acorde o prea mare atenție reducerii cheltuielilor publice, reducere care ar putea avea o contribuție mai sănătoasă la sustenabilitatea pe termen lung a finanțelor publice.

Deși majorarea impozitelor pe consum ar fi trebuit să fie însoțită de o reducere a presiunii fiscale asupra forței de muncă acest fapt nu s-a materializat în prea multe state membre, fiscalitatea asupra muncii continuă să fie foarte ridicată și să reprezinte o piedică în crearea de locuri de muncă și reducerea șomajului.

Extinderea bazelor de impozitare, deși este considerată o măsură foarte eficientă de creștere a veniturilor fiscale a fost aplicată în mod limitat datorită existenței a numeroase deduceri, scutiri și facilități fiscale la care este destul de greu a se renunța.

Introducerea măsurilor de stimulare a activității antreprenoriale, a cercetării și dezvoltării, a afacerilor nou înființate poate să se concretizeze în instrumente eficiente pentru combaterea efectelor crizei economice prin crearea unui cadru fiscal favorabil dezvoltării economice pe termen lung.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Statele membre au luat măsuri limitate în privința taxelor de mediu, în special în scopuri de consolidare fiscală precum creșteri ale accizelor și reforma impozitării mijloacelor auto.

Lupta împotriva evaziunii fiscale nu poate fi câștigată peste noapte, ci se bazează pe ample măsuri care vor da rezultate în timp, un exemplu în acest sens este și îmbunătățirea eficienței administrației fiscale. Creșterea presiunii fiscale ca efect al contracarării crizei datoriei suverane trebuie să țină cont și de condiții de echitate în special pentru cei cu venituri foarte mici care sunt afectați de recente majorări de impozite, în special creșterea cotei de TVA. Aceste considerente de echitate au fost aplicate fie prin creșterea progresivității în cazul taxării proprietăților, fie prin reducerea presiunii fiscale pentru persoanele cu venituri foarte reduse.

Modelarea econometrică a confirmat ipotezele de la care am pornit. Deși au avut loc numeroase modificări ale cotelor de impozitare atât în cadrul procesului de armonizare, cât și în cadrul asigurării sustenabilității fiscale după criza economică nu au fost resimțite efecte negative asupra creșterii economice sau asupra consumului, dar rata creșterii economice în schimb rămâne un factor determinant al evoluției cotei implicite de impozitare. Necesitatea reducerii deficitului bugetar și a datoriei publice a dus la o creștere generalizată a cotei implicite de impozitare a consumului fără a avea efecte negative asupra evoluției economice, fapt ce a permis o redresare economică a statelor membre concomitent cu realizarea unei sustenabilități fiscale.

Sintetizăm elementele de noutate aduse de această lucrare:

- realizează o amplă analiză teoretică și legislativă a principalelor direcții și tendințe ale politicilor fiscale în UE, fundamentată pe studii de pe plan național și internațional, surprinzând cauzele și efectele pe multiplele planuri ale politicii fiscale;
- imaginea asupra cadrului fiscal la nivelul UE este una complexă în care sunt delimitate clar atât conceptele cheie cât și cele mai recente evoluții, identificate prin legislația aferentă;
- analiza econometrică aduce în prim plan un indicator destul de puțin utilizat în studiile de specialitate – cota implicită de impozitare a consumului – ca o cotă efectivă de impozitare a consumului;

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

- tot în cadrul analizei econometrice se face o modelare a potențialilor determinanți ai cotei implicite de impozitare a consumului, inclusiv pentru perioada crizei economice;

Ca limite ale studiului ar fi inexistența unei cote implicite a TVA astfel încât să poată fi delimitat și separat impactul doar a acestui impozit. O astfel de cotă efectivă ar fi deosebit de utilă în contextul în care există numeroase cote reduse care nu permit o analiză pertinentă doar pe baza cotei standard.

Ca o direcție viitoare de studiu ar fi o analiză econometrică pe modele de stat al bunăstării pentru a surprinde diferențele între acestea și specificul fiecărui model în același timp.

Această lucrare are importante elemente de noutate manifestate încă din alegerea tematicii de cercetare întrucât cea mai mare parte a studiului este centrată pe contextul fiscal modelat de criza economică, financiară și criza datoriilor suverane.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Cărți

1. Alfano, M. R, Salzano, M., (1999), *Tax competition in an open border scenario: An Evolutionary Game Approach*, Siepi
2. Altăr, M. (coordonator), (2009), *Finanțe publice: introducerea unui cadru fiscal-bugetar pe termen mediu, Studii de strategie și politici nr.1*, Institutul European din România, București
3. Baltagi, B. H., (2008), *Econometric Analysis of Panel Data; John Wiley & Sons Ltd;*
4. Boglea, V., (2010), *Evoluții ale sistemului fiscal românesc în procesul aderării și integrării europene*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
5. Călin, M., (2006), *Datoria publică*, Editura Didactică și Pedagogică, București;
6. Condor, I., (1994), *Drept financiar*, Editura Regia Autonomă Monitorul Oficial, București
7. Condor, I., (1999), *Drept fiscal. Evitarea dublei impozitări internaționale*, Regia Autonomă Monitorul Oficial București, București;
8. Corduneanu, C., (1998), *Sistemul fiscal în știința finanțelor*, Editura Codex, București

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

9. Cuceu, I., (2009), *Taxa pe valoarea adăugată: studiu comparativ și impactul armonizării*, Cluj-Napoca
10. Dobrota, N., (2002), *Economie politică*, Academia de studii economice, București
11. Frenkel, J. A., Razin, A., Sadka, E., (1991), *International Taxation in an Integrated World*, MIT Press, Cambridge, MA.
12. Greene, W-H., (2008), *Econometric analysis*, ediția a 6-a, Editura Pearson
13. Hitiris, T., (1994), *European Community Economics*, 3rd edn, Harvester Wheatsheaf.
14. Mara, R., (2011), *Finanțele publice și fiscalitatea între teorie și practică*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
15. Mara, R., (2013), *Finanțele publice între competiție și armonizare fiscală*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca
16. Mara, R., Cuceu, I., Mara, C., (2011), *Value Added Tax In The Economic Crisis Context*, Cluj-Napoca
17. Moșteanu, T., Câmpeanu, E., Țățu, L., (2008), *Finanțe Publice*, Editura Universitară, București
18. Moșteanu, T., Vuța, M., Câmpeanu, E., (2008), *Buget și trezorerie publică*, Editura Universitară, București
19. Moșteanu, T., (coordonator), (2008), *Gestiunea datoriei publice – ediția a II-a*, Editura Universitară, București
20. Mutașcu, M., (2006), *Elemente de teorie fiscală*, Editura Mirton, Timișoara
21. Nandra E.R., (2008), *Competiția fiscală: Infernul și paradisul fiscal*, Ed. Sfera Juridica, Cluj Napoca
22. Năstase, A., (2007), *România Europeană*, Editura MondoMedia, Institutul Social Democrat "Ovidiu Șincăi", București
23. Opciu, C., Vintilă, G., (1998), *Fiscalitate*, Editura Secorex, București
24. Roiban, I., (2011), *Accizele – studiu comparativ și impactul armonizării*, teza de doctorat
25. Șerbu, S., Tulai, C., (2005), *Fiscalitate comparată și armonizări fiscale*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
26. Talpoș, I., Crâsneac, A., (2010), *Efectele concurenței fiscale*, Economie teoretică și aplicată, Volumul XVII, No. 8(549), pag. 38-54;
27. Talpoș, I., (1996), *Finanțele României*, Editura Sedona, Timișoara
28. Tatoi, A.M., (2008), *Armonizarea sistemelor fiscale în contextul integrării în Uniunea Europeană*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
29. Tulai, C., (2003), *Finanțele publice și fiscalitatea*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

30. Tulai, C., Șerbu S., (2005), *Fiscalitate comparată și armonizări fiscale*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
31. Tulai, C., (2007), *Finanțe*, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca
32. Turnovsky, S. J., (1997), *International Macroeconomic Dynamics*, MIT Press, Cambridge, MA.
33. Văcărel, I., (2001), *Politici fiscale și bugetare în România-1990-2000*, Editura Expert, București

Articole și studii de specialitate

1. Acosta-Ormaeche, S., Yoo, J., (2012), *Tax Composition and Growth: A Broad Cross-Country Perspective*. IMF Working Paper, pag. 257;
2. Afonso, A., (2002), *Understanding the Determinants of Government Debt . Ratings: Evidence for the Two Leading Agencies*, Department of Economics and Research Center on the Portuguese Economy (CISEP), Instituto Superior de Economia e Gestão, Universidade Técnica de Lisboa
3. Ainsworth, T., (2006), *Carousel Fraud in the EU: A digital VAT solution*, Social Science Research Network (SSRN Working Papers Series)
4. Aizenman, J., (2013), *Reflections on the euro crisis: prioritizing the road ahead*, paper presented at the seminar of the Economic Institute of the National Bank of Poland, June 21, http://www.nbp.pl/badania/seminaria_files/21vi2013.pdf
5. Alesina, A., Ardagna, S., (2009), *Large changes in fiscal policy: taxes versus spending*, NBER Working Paper Series, Cambridge, disponibil la <http://www.nber.org/papers/w15438>
6. Altăr, M.,(coord.), Necula, C., Dumitru, I., Bobeică, G., (2012), *Semestrul European și asigurarea unei creșteri economice sustenabile prin însănătoșirea finanțelor publice. Lecții pentru România din perspectiva sustenabilității finanțelor publice*, STUDII DE STRATEGIE ȘI POLITICI - SPOS 2011, Studiul nr. 3, Institutului European din România
7. Arnold, J. M., Brys, B., Heady, C., Johansson, Å., Schwellnus, C., & Vartia, L., (2011), *Tax Policy for Economic Recovery and Growth*, The Economic Journal, 121, pag. 59-80
8. Atkinson, A. B., Stiglitz, J., (1976), *The design of tax structure: Direct versus indirect taxation*, Journal of Public Economics, 6, pag. 55-75
9. Basinger, S.J., Hallerberg, M., (2004), *Remodeling the Competition for Capital. How Domestic Politics Erases the Race to the Bottom*, American Political Science Review, 98: 261- 76
10. Baum, C.F., (2001), *Residual diagnostics for cross-section time series regression models*, The Stata Journal, Vol. 1, No. 1, pag. 101–104
11. Begg, I., (2009), *Fiscal Federalism, Subsidiarity and the EU Budget Review*, Swedish Institute for European Policy Studies, Report No. 1, April
12. Besson, (2007), *TVA sociale*, Secrétariat d'État chargé de la Prospective et de l'Évaluation des Politiques Publiques
13. Blanchard, O., Chouraqui J-C., Hagemann R. P., Sartor N., (1990), *The Sustainability of Fiscal Policy : New Answers to an Old Question*, OECD Economic Studies, no. 15
14. Budacia, L., (2008), *EU – The regulating legislative engine of Romania in terms of VAT after the accession to EU*, Annals of the University of Oradea, Economic Science Series
15. Calmfors, L., (1998), *Macroeconomic Policy, Wage Setting, and Employment - What Difference Does the EMU Make?*, Oxford Review of Economic Policy, Vol. 14, Issue: No. 3, pag. 125-151

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

16. Cernușca, L., Gomoi, B. C., Condea, B. V., 2008, *Manipularea rezultatelor și fraudă în contabilitate*, Reglementare, conformitate și normalizare în contabilitatea românească, Editura Mirton, Timișoara, ISBN 978-973-52-0428-0, pag. 39 - 46.
17. Cernușca, L., Gomoi, B. C., Condea, B. V., 2009, *Manipularea rezultatelor și fraudă în contabilitate*, Contabilitatea, Expertiza și Auditul Afacerilor, Nr. 1, Ianuarie 2009, ISSN 1454 – 9263, pp. 18 – 22;
18. Conconi, P., Perroni, C., Riezman, R., (2008), *Is partial tax harmonization desirable?*, Journal of Public Economics, Volume 92, Issues 1–2, February 2008, Pages 254-267, ISSN 0047-2727, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2007.03.010>. (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0047272707000564>)
19. Condea, B. V., Gomoi, B. C., Cernușca, L., 2009, *Studiu comparativ privind tratamentul contabil și fiscal al salariilor și sarcinilor sociale în România și Portugalia / Comparative Study of the Accounting and Tax Systems of Salaries and Social Tasks in Romania and Portugal*, Revista de Management și Inginerie Economică, Vol. 8, Nr. 1, ISSN 1583 – 624X, pag. 99 – 110;
20. Condea, B.V., Cuc, L., (2010), *The coordination and influencing factors of european union tax policy*, Theoretical and Practical Approaches in Economics, „Aurel Vlaicu” University Publishing House, pag. 270 – 278
21. Condea B.V., Almasi R., *The impact of Fiscal Stability Pact on fiscal consolidation in Romania*, Journal of Economics and Business Research, Arad, Romania, nr. 1/2013, ISSN 2068-3537, pp. Xx, (indexat BDI: DOAJ, EBSCO, Index Copernicus);
22. Condea B.V., Almasi R., *Corporate governance - key element in the growth of audit quality*, Journal of Economics and Business Research, Arad, Romania, nr. 2/2013, ISSN 2068-3537, pp. Xx, (indexat BDI: DOAJ, EBSCO, CABI)
23. Condor, I., (2002), *Reforma fiscală – armonizată cerințelor U.E.*, Adevărul Economic, nr. 47(555), pag. 17
24. Cristea, H., (2004), *Fiscalitatea-efecte antrenante*, Sesiunea de Comunicări Științifice cu participare internațională: Lumea financiară-prezent și perspective, Cluj-Napoca
25. Criveanu, R.C., (2005), *Stadiul armonizării taxei pe valoarea adăugată în țările comunitare*, Revista tinerilor Economiști, nr. 5/2005, pag. 14-19
26. Dabrowski, M.,(2013), *Fiscal or Bailout Union: Where is the EU/EMU's Fiscal Integration Heading?*, CASE Network Studies and Analyses, No. 466, disponibil la <http://ssrn.com/abstract=2335495> sau <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2335495>
27. Dăianu, D., Dolțu, C., Pîslaru, D., *Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitării indirecte*, Institutul European din România, Studii realizate în cadrul proiectului PAIS I, pag. 16-19, <http://www.ier.ro>
28. Dăianu, D., Kállai, E., Lungu, L., (2012), *Adoptarea pactului Euro Plus: implicații asupra politicii fiscale a României*, București, 2 Aprilie 2012, Studii de Strategie și Politici – SPOS 2011, <http://www.ier.ro>
29. Dăianu, D., Dolțu, C., Pîslaru, D., Roberts, P., (2003), *Transpunerea în România a normelor Uniunii Europene în domeniul impozitării indirecte (TVA și Accize)*, Institutul European din România
30. De Grauwe, P., (2013), *Pool debt, or face dangerous upheavals across Europe*, Europe's World, Spring, http://www.europesworld.org/NewEnglish/Home_old/Article/tabid/191/ArticleType/articleview/ArticleID/22076/language/en-US/Default.aspx
31. De Mooij, R., Keen, M., (2012), *Fiscal Devaluation' and Fiscal Consolidation: The VAT in Troubled Times*, NBER Working Papers 17913, National Bureau of Economic Research, Inc.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

32. De Mooij, R., Keen, M., (2012), “*Fiscal Devaluations and Fiscal Consolidation: The VAT in Troubled Times*” in A. Alesina and F. Giavazzi (eds.), *Fiscal Policy after the Financial Crisis*, University of Chicago Press (forthcoming)
33. Diebalek, L., Walpurga, K-T., Prammer, D., (2006), **Reform of the Stability and Growth Pact, Monetary Policy & the Economy**, Oesterreichische Nationalbank (Austrian Central Bank), issue 1, pages 78-109, May.
34. Domar, E.D., (1944), *The burden of the debt and the national income*, published in “American Economic Review”, vol. 34
35. Ederveen, S., Ruud De Mooij, (2003), **Social Europe**, Occasional Papers 05, European Network of Economic Policy Research Institutes.
36. Eyraud, L., Gomes Sirera, R., (2013), *A Comparative Perspective on the European Fiscal Governance Framework*, International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department, paper presented at the 10th EUROFRAME Conference on Economic Policy Issues in the European Union on ‘Towards a better governance in the EU?’, Warsaw, May 24, 2013
37. Eloi, L., (2006), *From Competition to Constitution: Races to Bottoms and the Rise of “Shadow” Social Europe*. CES Working Paper, no. 137, 2006.
38. Farhi, E., Gopinath, G., Itskhoki, O., (2013), *Fiscal Devaluations*, NBER Working Paper No. 17662.
39. Feldstein, M. (1997), *EMU and International Conflict*, Foreign Affairs, November/December
40. Feldstein, M. (2012), *The Failure of the Euro*, Foreign Affairs, January/February
41. Fève, P., Matheron, J., Sahuc, J-G., (2009), *La TVA sociale : bonne ou mauvaise idée*, Banque de France Working Papers, No. 244.
42. Fondul Monetar International, (2002), *Assessing Sustainability*, Working Paper, May
43. Forslund, K., Lima, L., Panizza, U., (2011), *The determinants of the composition of public debt in developing and emerging market countries*, Università del Piemonte Orientale „Amedeo Avogadro”, Alessandria
44. Forslund, K., Lima, L., Panizza, U. (2011), *The determinants of the composition of public debt in developing and emerging market countries*, Università del Piemonte Orientale „Amedeo Avogadro”, Alessandria
45. Fourçans, A., (2006), *Can tax competition lead to a race to the bottom in Europe?: A skeptical view*, Dep. of Economics, Middlebury, Vt. : Middlebury College
46. Frâncu M., (2005), *Noul val european al simplificării regimului fiscal*, Revista Euroconsultanță. Ghidul firmei, nr. 9/sep. 2005;
47. Fuest, C., Peichl, A., (2012), **European Fiscal Union: What Is It? Does It work? And Are There Really 'No Alternatives'?**, CESifo Forum, Ifo Institute for Economic Research at the University of Munich, vol. 13(1), pag. 03-09
48. Ganghof, S., (2004), *Progressive Income Taxation in Advanced OECD Countries. Revisiting the Structural Dependence of the State on Capital*, unpublished manuscript, Max Planck Institute, Cologne.
49. Garnier, G., Gburzynska, A., Endre György, Mathé, M., Prammer, D., Savino Ruà, Skonieczna, A., (2013), *Recent Reforms of Tax Systems in the EU: Good and Bad News*, European Commission.
50. Garrett, G., (1998), *Global Markets and National Politics: Collision Course or Virtuous Circle?*, International Organization, 52: 787–824.
51. Genschel, P., (2002), *Globalization, Tax Competition, and the Welfare State*, Politics & Society, 30 (2): 245–75.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

52. Gizela Lénártová, (2011), *Tax harmonization in European Union*, http://docsfiles.com/pdf_european_union_direct_taxes.html
53. Hays, J.C., (2003), *Globalization and Capital Taxation in Consensus and Majoritarian Democracies*, *World Politics*, 56:79–113.
54. Heinen, N., (2011), *EU net contributor or net recipient. Just a matter of your standpoint?*, Deutsche Bank Research, http://www.dbresearch.com/PROD/DBR_INTERNET_ENPROD_PROD0000000000273546.pdf
55. Heyer, É., Mathieu, P., Timbeau, X., (2012), *Impact économique de la quasi TVA sociale*, *Revue de l'OFCE/Débats et politiques*, Vol. 122, pp. 373-397.
56. Horne, J., (1991), *Indicators of Fiscal Sustainability*, International Monetary Fund, Fiscal Affairs Department WP/91/5
57. James, S., Oats, L., (1998), *Tax Harmonisation and the Case of Corporate Taxation*, *Revenue Law Journal*: Vol. 8: Iss. 1, Article 3, available at: <http://epublications.bond.edu.au/rlj/vol8/iss1/3>
58. Janeba, E., Schjelderup, G., (2002). *Why Europe Should Love Tax Competition - and the U.S. Even More So*, NBER Working Papers 9334, National Bureau of Economic Research, Inc.
59. Jensen, J., Wöhlbier, F., (2012), *Improving Tax Governance in EU Member States: Criteria for Successful Policies*, *European Economy, Occasional Papers 114*, European Commission.
60. Klein, C., Simon O., (2010), *Le modèle MÉSANGE réestimé en base 2000 : Tome 1 – Version avec volumes à prix constants*, INSEE Working Papers No. G2010/03.
61. Koester, G., Mohl, P., van Riet, A., (2013), *The new EU fiscal governance framework: a quantum leap or only small steps ahead?*, ECB Occasional Paper Series.
62. Koske, I., (2013), *Fiscal Devaluation – Can it Help to Boost Competitiveness?*, OECD Economics Department Working Papers, No. 1089, OECD Publishing <http://dx.doi.org/10.1787/5k3z2dckn2bw-en>
63. Kunst, R-M., (2009), *Econometric Methods for Panel Data – Part II*, disponibil online la <http://homepage.univie.ac.at/robert.kunst/panels2e.pdf>;
64. Langot, F., Patureau, L., Sopraseuth, T., (2011), *Optimal fiscal devaluation*, IZA Discussion Papers, No. 6624.
65. Martin, A., (2007), *Impozitarea directă în contextul extinderii U.E.: armonizare sau competiție ?* în volumul „România și problemele integrării europene” (vol. III)
66. Martin, A., (2007), *Tax harmonization or competition in EMU?* în Poloucek, S. and Stavarek, D. (eds) , *Future of the European Monetary Integration. Proceedings of the 11th International Conference on Finance and Banking*. Karvina: Silesian University
67. Marzinotto, B., Sapir, A., Wolff, G., (2011), *What Kind of Fiscal Union?*, BRUEGEL Policy Brief, No. 2011/6, November
68. Mendoza, E., Tesar, L., (2005), *Why hasn't tax competition triggered a race to the bottom? Some quantitative lessons from the EU*, *Journal of Monetary Economics*, Volume 52, Issue 1, Pages 163-204, ISSN 0304-3932, <http://dx.doi.org/10.1016/j.jmoneco.2004.07.002>. (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0304393204001291>)
69. Molănescu, G., Aceleanu, M-I., (2011), *Consecințele deficitului bugetar în România. Implicații asupra pieței muncii*, *Economie teoretică și aplicată*, volumul XVIII
70. Moldovan, B-A., Pavel, A., Hogye, M., (2010), *Deficite bugetare și datoria publică*, *Revista Transilvană de Științe Administrative*
71. Musgrave, P.B., (1967), *Harmonisation of Direct Business Taxes: A Case Study*, in CS Shoup, *Fiscal Harmonisation in Common Markets, Vol II, Practice*, Columbia University Press.

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

72. Nechita, R., (2011), *Europa are nevoie de concurență fiscală, nu de armonizare fiscală*, revista Capital, 24 februarie 2011;
73. Negrescu, D., Comănescu, A., *Tendențe de armonizare fiscală la nivelul Uniunii Europene. Provocări pentru România*, Institutul European din România – Studii de strategie și politici (SPOS 2007), pag. 16-19;
74. Nerudova, D., (2008), *Tax Harmonization in EU*, <http://mibes.teilar.gr/e-books/2008/Nerudova%2090-109.pdf>
75. Nickel, C., Rother, P., Zimmermann, L., (2010), *Major public debt reductions. Lessons from the past, Lessons for the future*, European Central Bank
76. Oates, W.E., (1999), *An Essay on Fiscal Federalism*, Journal of Economic Literature, Vol. 37, No. 3, pp. 1120-49
77. Onaran, O., Boesch, V., Leibrecht, M., (2012), *How Does Globalization Affect the Implicit Tax Rates on Labor Income, Capital Income, and Consumption in the European Union?* (October 2012). Economic Inquiry, Vol. 50, Issue 4, pp. 880-904, 2012. Available at SSRN: <http://ssrn.com/abstract=2157856> or <http://dx.doi.org/10.1111/j.1465-7295.2011.00420.x>
78. Osterloh, S., Heinemann, F., (2013), *The political economy of corporate tax harmonization — Why do European politicians (dis)like minimum tax rates?*, European Journal of Political Economy, Volume 29, March 2013, Pages 18-37, ISSN 0176-2680, <http://dx.doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2012.09.002>. (<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0176268012000493>)
79. Persson, T., Tabellini, G., (1995), *Double-edged incentives: institutions and policy coordination*, In: Grossman, G., and Rogoff, K., (Eds.), Handbook of International Economics, vol. III. North-Holland, Amsterdam.
80. Razin, A., Sadka, E., (1991), *International Tax Competition and the Gains from Tax Harmonization*, Economics Letters 37, 69-76.
81. Rixen, T., (2008), *Tax Competition and Inequality*, paper prepared for the Workshop "Tax Competition: How to meet the normative and Political Challenge, Université de Montréal", disponibil pe <http://ssrn.com>
82. Rodrik, D., (1998), *Why Do More Open Economies Have Bigger Governments?*, Journal of Political Economy, 106: 997–1032.
83. Rodrik, D., Van Ypersele, T., (2001), *When Does International Capital Mobility Require Tax Coordination?*, Journal of International Economics 54, 57-73.
84. Schneider, F., (2013), *Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003-2013: A Further Decline*, mimeo.
85. Schulze, G.G., Ursprung, H.W., (1999), *Globalization of the Economy and the Nation State*, The World Economy, 22: 295–352.
86. Sinn, H.-W., (2003), *The New Systems Competition* (Berlin: Blackwell Publishing Ltd).
87. Socol C., Marinaș, M., Socol A.G., (2010), *Sustenabilitate fiscală și coeziune socială. Comun și specific în submodelele Uniunii Europene*
88. Swank, D., (2006), *Tax Policy in an Era of Internationalization: An Assessment of a Conditional Diffusion Model of the Spread of Neoliberalism*, International Organization, 60: 847–82.
89. Swidlicki, P., Kullmann, A., Persson, M., (2012), *Seizing the moment: Aligning the EU budget with Europe's economic needs*, Open Europe, June, <http://www.openeurope.org.uk/Content/Documents/Pdfs/2012EUBudget.pdf>
90. Szabo, I.A., Condea, B. V., 2012, *Tax systems of the European Union member states*, Metalurgia International, vol. XVII (2012), nr. 8, ISSN 1582-2214, pag. 78-84;

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

91. Szabo, I.A., Condea, B. V., 2012, *Tax harmonization process in the European Community*, Metalurgia International, vol. XVII (2012), nr. 8, ISSN 1582-2214, pag. 122-126;
92. Taxation Paper No 34 (2012), *Tax reforms in EU Member States: Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, written by Directorate-General for Taxation and Customs Union and Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Commission.
93. Taxation Paper No 38 (2013), *Tax reforms in EU Member States: Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability, 2013 Report*, written by Directorate-General for Taxation and Customs Union and Directorate-General for Economic and Financial Affairs, European Commission
94. The TMF Group (Septembrie 2012) - *2012 European and International VAT rate increases*
95. Thornton, D.L., (2012), *The U.S. Deficit/Debt Problem: A Longer-Run Perspective*, Federal Reserve Bank of St. Louis
96. Tiebout, C., (1956), *A Pure Theory of Local Expenditures*, Journal of Political Economy 64 (5), pag 416-424
97. Torvik, R., (2009), **Why are tax havens more harmful to developing countries than to other countries?**, Memorandum written for the Commission to the Government Commission on Tax Havens. Department of Economics, NTNU
98. Troeger, V., (2013), *Tax Competition and the Myth of the 'Race to the Bottom': Why Governments Still Tax Capital*, Working Papers Archive, disponibil la <http://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/188967>
99. Tulai, C., Bizo D., (2006), *Cota unică își consolidează poziția de pilon central al sistemului fiscal românesc*, Curierul fiscal nr. 9/2006, Editura C.H.Beck
100. Walker, D.M., (2011), *Dealing with Deficits and Debt*, The Journal of Government Financial Management
101. Wilson, J.D., Wildasin, E.D., (2004), *Capital tax competition: bane or boon?*, Journal of Public Economics
102. Wolff, G.B., (2012), *A Budget Capacity for Europe's Monetary Union*, BRUEGEL Policy Contribution, Issue 2012/22, December
103. Zee, H., (1987), **Government Debt, Capital Accumulation, and the Terms of Trade in a Model of Interdependent Economies**, *Economic Inquiry*, Western Economic Association International, vol. 25(4), pages 599-618, October

Legislație și site-uri web

- *** *Communication from the Commission to the Council*, (2001), The European Parliament and the Economic and Social Committee, *Tax policy in the European Union-Priorities for the years ahead*
- *** *Comisia Europeană*, (2006), Public finances in EMU – 2006, European Economy 3/2006
- *** *Comisia Europeană*, (2013), Raport general privind activitatea Uniunii Europene – 2012, Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, http://europa.eu/generalreport/index_ro.htm
- *** *Directiva 92/12/CEE* privind regimul general al deținerii, circulației și controlului produselor supuse accizelor, cu modificările și completările ulterioare;
- *** *European Commission*, (2001), *Tax policy in the European Union. Priorities for the years ahead*, Brussels
- *** *European Commission*, (2011), *A retrospective evaluation of elements of the EU VAT system-Final report*, London

ARMONIZAREA ȘI TENTAȚIA COORDONĂRII FISCALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

- *** *European Commission, Taxation papers-Tax reforms in EU Member States*, no.28/2011;
- *** *European Commission*, (2012), *Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards a quick reaction mechanism against VAT fraud*, Brussels
- *** *European Commission*, (2012), *A Blueprint for a Deep and Genuine EMU. Launching a European debate*, Communication from the European Commission, COM(2012) 777, November 28
- *** *European Commission*, (2012b, 28 November), *Communication from the Commission, Annual Growth Survey 2013*, COM (2012) 750 final
- *** *European Commission*, (2013), *Tax reforms in EU Member States - Tax policy challenges for economic growth and fiscal sustainability*, Luxembourg
- *** *European Commission*, (2013), *Taxation trends in the European Union*, Luxembourg
- *** *European Commission*, (Ianuarie 2014), *VAT Rates Applied in the Member States of the European Union*
- *** *European Commission*, (Iulie 2013), *Study to quantify and analyse the VAT Gap in the EU-27 Member States - Final Report*, Warsaw
- *** *European Commission*, (Iulie 2013), *VAT rates applied in the member states of the European Union*, Brussels
- *** *European Commission*, (Octombrie 2013), *Implementation Plan - Accompanying the document: Proposal for a Council Directive amending Directive 2006/112/EC on the common system of value added tax as regards a standard VAT return*, Brussels
- *** *European Commission*, (2013b), *Taxation Trends in the European Union*
- *** *Eurostat*, (2009), *Taxation Trend in the EU*
- *** *Eurostat*, (2010), *Taxation Trend in the EU*
- ***http://www.adevarul.ro/international/Liderii-UE-semnat-stabilitate-fiscala_0_656334474.html
- ***<http://ec.europa.eu>
- ***<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
- ***Legea 571/2003 cu modificările și completările ulterioare;
- ***Legea 343/2006;
- ****Romania Fiscal Council* (2012). 2011 Annual Report - Macroeconomic and fiscal developments
- ***Ordonanța nr. 30/2011 din 31 august 2011 pentru modificarea și completarea Legii nr. 571/2003 privind Codul Fiscal, precum și pentru reglementarea unor măsuri financiar-fiscale;
- ***www.wikipedia.org
- ***www.intercultural.ro

Baze de date

- ***Eurostat
- ***AMECO